

THÁNG 10, NGÀY 23 NĂM 1956 Ở BUDAPEST

Tôi chưa bao giờ thích thơ tự do (hổng hiểu thì lấy gì mà thích) kể cả thơ của Thanh Tâm Tuyền, ngay khi ở tuổi 20 vốn vẫn khoái cái trò nổi loạn với phá phách. Chậm tiến (?) hơn các bạn cùng lứa cứ thường hay cựa nách tập thơ Tôi không còn cô độc của ông như bằng chứng của một sự thách thức với những lẽ thói rề rà lịch bệch của xã hội miền Nam thuở đó. Ngay cả đến những năm 60 mà còn mê Lữ bước sang ngang của Nguyễn Bính hay những bài thơ-mới của những năm 30 như tôi thì quả nhiên là chậm tiến... thứ thiệt.

Vậy mà có hai câu thơ của ông tôi thích vô cùng

**... hãy cho anh khóc bằng mắt em
những cuộc tình duyên Budapest...**

Trong cái đầu rất hương-xa của tôi thuở đó, hai câu thơ... thơ đến tuyệt vời. Tuyệt vời không phải vì thơ nhắc đến Budapest, kinh thành cổ kính và hoa lệ của Âu châu thế kỷ 19, nằm soi bóng hai bên bờ con sông Danube sóng lanh chanh như vòng quay luân vũ, cũng không phải vì đó là nơi sinh trưởng của Liszt với dòng nhạc cổ điển mang đầy âm hưởng lãng mạn của một thời vàng son... Tôi thích vì hai câu thơ là một ẩn dụ trữ tình về một biến cố chính trị đẫm máu năm 1956, ở đó, những "tinh nhân" của tự do đã khóc nhau vì một thất hện của định mạng

Đọc lại chứng từ của một người Pháp có mặt ở đó vào những ngày tháng 10, năm đó...

"... ngày 23 tháng 10... tình hình vô cùng phức tạp. Những cuộc biểu tình của sinh viên diễn ra khắp nơi. Người ta sống trong sự thấp thỏm chờ đợi một cái gì đó sẽ xảy ra..."

Những cuộc biểu tình biến thành những cuộc đụng độ thực sự. Sinh viên và thợ thuyền lao mình vào hàng rào cản của cảnh sát chính trị. Người ta nghe súng nổ khắp nơi. Chính quyền (cộng sản) ra lệnh cho quân đội với chiến xa kéo tới nhưng rồi chính binh sĩ lại tỏ ra thân thiện với đám biểu tình và quay lại dẫn đầu cho đoàn biểu tình tấn công đài phát thanh của chính quyền cộng sản. Đường phố trở thành pháo đài dựng chống bằng đủ thứ gạch ngói, bàn ghế, đường rầy xe lửa mà tuổi trẻ khát vọng tự do đã đi tháo gỡ đem về.

Sáng hôm sau, từ cửa sổ của khách sạn trên đảo Saint Maguerite, tôi thấy từng đoàn chiến xa Nga kéo qua với súng đạn tua tủa. Ít lâu sau, lính xô-viết Nga nổ súng tấn công khách sạn Astoria, trụ sở của những người khởi nghĩa. Nhóm nổi dậy chống trả kịch liệt dù ô hợp. Họ mai phục với súng ống cá nhân trong những dinh thự quanh đó bắn cản chặn đường hy vọng làm chậm bước tiến của đoàn chiến xa hùng hổ.

... chỉ riêng quanh đó đã có trăm người chết... và đạn đại bác của quân Nga xô-viết thì tiếp tục đổ xuống thành phố như mưa. Trận chiến càng lúc càng ác liệt, kéo dài qua suốt đêm.... Rồi chuyện phải đến đã đến, xe tăng bọc sắt với đại pháo cũng bắn sập được thành trì chống giữ không có gì ngoài những tay súng nhỏ và... những tấm lòng khao khát tự do ..."

Bài tường thuật ngưng lại ở đó.

... Có điều, đằng sau những lời tường thuật nghe như thần nhiên đó, có bao nhiêu điều không nói hết.

Thử tưởng đến những khuôn mặt sinh viên non dại mà tâm hồn thì lồng lộng khí tiết của bầy ngựa thảo nguyên, những nhà văn nhà thơ sức trời gà không chặt nhưng đủ sức để bút tung những vòng xích đang chực chờ trói chặt linh hồn họ, chính họ, tuổi trẻ và trí thức tháng 10 năm đó đã chứng tỏ một điều: người ta có thể bỏ tù một thân xác, nhưng không bao giờ người ta giam hãm được một tinh thần.

Hãy hình dung những người tuổi trẻ của Budapest đã buồn rầu và thương tích vì sức công phá của đạn bom, và còn thử thương tích không có bệnh trạng rõ ràng gây nên bởi sự áp đảo của súng đạn trên tay trơn, của ngục tìn trên chân lý, của bắt nạt trên lương tâm, của độc tài trên tự do...

Hãy nghĩ đến hàng tấn đạn bom sắt thép đổ lên đầu họ để bịt miệng, chen cổ dập tắt tiếng kêu gào của ý thức tự do.

**hãy cho anh khóc bằng mắt em
những cuộc tình duyên Budapest**

Tháng 10 năm đó ở Budapest, có rất nhiều người đã chết, bị bắt bớ, bị tù đày và hàng trăm ngàn người phải bỏ xứ ra đi. Nhưng cũng từ những người đã chết ở đó, từ những người bị bắt bớ tù đày bỏ đi lưu lạc tháng 10 năm đó ở Budapest, mà mười năm sau người ta lại được nghe cùng một tiếng kêu đòi ở Prague, mùa

xuân năm 68. Y như cùng một khuôn mặt, một nhân dáng cũ hiện nguyên hình trong những hầm tối trong những khuôn viên đại học trên những con đường dẫn tới những quảng trường ở Tiệp Khắc. Và vẫn y nguyên một niềm khao khát cũ.

Rồi cũng chính niềm khao khát đó lại một lần nữa tái hiện trên khuôn mặt người thanh niên mảnh khảnh và đơn độc, đứng dang tay như muốn chặn đứng cả đoàn chiến xa đang lăm li băng qua Thiên an môn ở Bắc kinh, một đêm mùa xuân năm 89...

.....
.....

Tháng 10 năm 1956 ở Budapest sẽ còn trở lại hoài hoài khi trên mặt đất này còn những trại giam không tên và những người tù không số hiệu.

50 năm sau, ngày 23 tháng 10 năm 2006, cả thế giới kỷ niệm cuộc nổi dậy dũng cảm của những người tuổi trẻ Budapest. Sự thức tỉnh của họ là một điều tất yếu sau mười năm bị tước bỏ quyền làm người. Không ai có thể bị ép nói trắng thành đen, bị buộc nói không thành có mãi mãi. Bạo lực có trói tay bịt miệng người ta cách nào đi nữa để che giấu tính phi nhân cũng không thể triệt bỏ được hoàn toàn lòng yêu chuộng sự thật. Cái sự thật đơn giản và căn bản như chính Lời mẹ dặn trong thơ Phùng Quán

**yêu ai cứ bảo là yêu
ghét ai cứ bảo là ghét**

Có bấy nhiêu đó thôi để làm-người mà có lúc cả mấy phần nhân loại bị bắt buộc phải tráo trở kể từ khi cái chủ nghĩa không tưởng đến quái đản đó được thực hiện ở Nga sô năm 1917. Để từ đó bằng bạo lực và lừa dối áp đặt lên một số dân tộc không may khác, trong đó có dân tộc Việt Nam.

50 năm nay, lịch sử đã quay lại theo cái vòng quay thuận chiều của nó. Mọi thứ quyền lực đi ngược lại với nguyện vọng chân chính của con người, dù có được hỗ trợ bằng mọi thứ phù phép ma quỷ nào đi nữa cũng sẽ có lúc sụp đổ.

Từ giữa đêm 9 rạng ngày 10 tháng 11 năm 1989, người dân Berlin đã giật đổ Bức tường ô nhục, chia rẽ thâm tình của một thành phố trên dưới 30 năm. Những bức tường thành vô hình nhưng có thật khác đã được dựng lên sau thế chiến thứ hai nhằm che đậy sự đày đọa con người ở phía đông châu Âu cũng đã lần lượt sập ngã. Những cuộc cách-mạng-nhung, cách-mạng-xanh, cách-mạng-vàng-cam... như những đợt sóng thủy triều buổi sáng kiên nhẫn vỗ lên bờ, xóa sạch rác rưởi trên những bãi cát đêm qua.

Để con người ở đó hít thở lại cái không khí trong lành và hiền hòa của quê hương đích thực.

Mừng cho họ ! Mừng cho nhân loại ! Và bao giờ thì đến lượt chúng ta !

Ôi đất nước có còn vui kịp

Một đời tôi héo úa từng giờ !

Cao Vị Khanh

. tháng 10 năm 2000

... Và , cho đến những ngày tháng này, tháng 10 năm 2019, những người trẻ tuổi ở Hồng-Kông !

... rồi có bao giờ, những người trẻ ở quê tôi ? !!!